
PRIKAZ

Gabrijela Kišiček
Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

DRUGA KONFERENCIJA "RHETORIC IN SOCIETY"
Leiden, Nizozemska, od 21. do 23. siječnja 2009. godine

Nakon prve, uspješno održane konferencije retorike 2006. u Danskoj (Aalborg University), nastavilo se okupljanje retoričkih stručnjaka iz cijeloga svijeta. U siječnju 2009. konferenciju "Rhetoric in Society" ugostilo je najstarije nizozemsko sveučilište, ono u Leidenu. Konferenciju su organizirali Odsjek novinarstva i medija te Odsjek za komunikacijske znanosti Fakulteta društvenih znanosti. Svrha skupa bila je okupiti znanstvenike koji se bave retorikom, i to u različitim sferama znanstvenog, ali i praktičnog rada, od proučavanja klasične retorike do njezine primjene u modernim znanostima kao što su pravo, komunikologija, novinarstvo, mediji i politika.

Konferencija je obuhvaćala četiri osnovne teme:

- retorika u novinarstvu i suvremenim medijima
- retorika političkoga diskursa
- retorika organizacijskog diskursa
- retorika prava i pravosuđa

Unutar osnovnih tema održavale su se paralelne sekcije podijeljene prema sljedećim temama: pravni diskurs, stil i argumentacija, organizacijska retorika, zdravlje i komunikacija, vrste argumentacije u pravnom diskursu, stil, javni diskurs, znanstveni diskurs, statusna teorija, retorika u Europi, retorika u medijima, ironija, profesionalno pisanje govora, podučavanje retorike, političke debate, vizualna retorika, suvremeni mediji, načini diskusija, klasična retorika i njezina veza sa suvremenosti, uvjerljivost argumenata, naslovnice u medijima, retorika u vladama, rodna retorika.

Svoj istraživački rad tijekom tri dana konferencije iznijelo je 89 znanstvenika. Više od polovice bili su domaćini, nizozemski retoričari sa sveučilišta u Leidenu, Amsterdamu, Rotterdamu i Antwerpenu. Uz Nizozemce, najbrojniji su bili znanstvenici iz skandinavskih zemalja, Njemačke i Francuske, te nekolicina iz Sjedinjenih Država i Japana.

Konferencija je počela 20. siječnja domjenkom, organiziranim s namjerom da se sudionici međusobno upoznaju. Međutim, budući da se u isto vrijeme prenosio inauguracijski govor Baracka Obame, većina sudionika sjedila je pred velikim televizorom, pažljivo slušala i bilježila karakteristike Obamina govora. Novi američki predsjednik u tom je trenutku u Leidenu imao jednu od najkritičnijih, ali i najstručnijih publika.

Početak svakog idućeg dana bio je rezerviran za plenarna izlaganja pozvanih predavača.

Inke Slutiter, profesorica antičkoga grčkog sa Sveučilišta u Leidenu, održala je zanimljivo predavanje o političkim govorima i toposu "slobode govora". Slobodu govora povezivala je s metaforom "tržišta ideja" i činjenicom da u svijetu opstaju i ostaju samo najbolje ideje. Veliku ulogu pri tome imaju govorničke sposobnosti onih koji ideju iznose, a s tim u vezi i potreba za učenjem govorničkih vještina. Istaknula je kako su danas, nakon stoljeća negativnih konotacija, retorička umijeća ponovno iznimno važna. Obećanje da se od slabog argumenta može napraviti jak (što je bila i optužba protiv Sokrata) u antičko vrijeme bilo je nemoralno i nepošteno. Danas je to umijeće koje se sastoji od pronalaženja protuargumenata za tezu i njihova pobijanja, a smatra se dobrom, pa i nužnom pripremom govornika. Svoje je predavanje zaključila mislima Cicerona, koji je isticao da je učenje retorike jedini način borbe protiv zla.

Joel Best, profesor sociologije i kriminalistike sa Sveučilišta Delaware u Newarku u SAD-u, na zanimljiv je način povezo retoriku i sociologiju govoreći o retoričkom dizajnu u predviđanjima budućnosti. Danas kada nismo suočeni samo s prognozama o propasti svijeta (najnoviji i najbliži datum propasti svijeta je 21. prosinca 2012.), nego također s najavama globalnog zatopljenja, velikih poplava, katastrofalnih potresa, vječnog leda i kiselih kiša, zanimljivo je analizirati retoriku tih predviđanja.

Treći pozvani predavač, profesor komunikacijskih znanosti na Sveučilištu Northwestern iz Illinoisia u SAD-u, zbog bolesti je otkazao gostovanje.

Većina izlaganja na konferenciji bila je vrlo zanimljiva i najveći problem bile su upravo paralelne sekcije pa je katkada bilo teško odlučiti kojoj prisustvovati.

No, osim teme izlaganja, pozornost sudionika privlačila su i velika imena svjetske retorike kao što su Cristian Kock sa Sveučilišta u Kopenhagenu i J. Antony Blair sa Sveučilišta Windsor u Kanadi. Upravo su njih dvojica potaknuli veliku raspravu o temeljnim pitanjima što je zapravo retorička rasprava. S jedne strane tvrdilo se da je retorička samo ona rasprava u kojoj se odgovara na pitanje što ćemo učiniti, jer u tom slučaju nikada ne dolazimo do 100%-tne točnosti (nego samo vrlo vjerovatne), a rasprava o tome u što vjerovati, na primjer je li svijet nastao "velikim praskom" ili nije, spada u područje neretoričke rasprave, jer samo je jedan odgovor moguć i točan (makar mi ne znamo koji). Zastupnici takve teze (prof. Kock) pozivaju se na Aristotela, koji je tvrdio da retorika ulazi u

područje čovjekove volje. S druge strane tvrdilo se da sve rasprave mogu biti i jesu retoričke (što je bila i tema izlaganja prof. Blaira).

Velik interes, kao i uvijek, privlače izlaganja temeljena na empirijskim istraživanjima. Cijela sesija posvećena profesionalnom pisanju govora temeljila se na eksperimentima. Na primjer, eksperimentalno se željelo utvrditi treba li govor imati zaključak. Među retoričarima i o tome postoje neslaganja. Klasični retoričari, poput Aristotela, isticali su važnost *recapitulatia*. Međutim, mnogi moderni autori smatraju da je publiku bolje iznenaditi završetkom. Autori istraživanja proveli su eksperiment sa svojim studentima koji su slušali dvije verzije govora, sa zaključkom i bez njega. Istraživanjem su došli do vrlo zanimljivih rezultata. Zaključak pridonosi boljem pamćenju informacija, ali ne i stvaranju boljeg općeg dojma govora i govornika.

Uz to, nizozemski autori analizirali su govore pripadnika svoje Vlade kako bi utvrdili razlike između današnjih govora (koje sastavljaju profesionalni pisci govora) i onih od prije pedeset godina, kada su ih pisali sami političari. Analiza je pokazala da su govori današnjih političara življi, osobniji, manje formalni i stilski bogatiji, ali im često nedostaje središnja misao, efektne završeci te sadržavaju vrlo malo humora.

Od hrvatskih izlagača na skupu predstavljen je rad "Žensko-muške razlike u političkom diskursu" Gabrijele Kišiček.

Među izlagačima bilo je, nažalost, i onih koji su iznenadili manjkom retoričkih sposobnosti. Očekivalo se da će izlaganja biti strukturirana prema pravilima retoričke sheme, praćena vizualnim ili zvučnim pomoćnim medijima i dobrom govornom izvedbom. Ipak, nemali broj izlagača nije se koristio multimedijском prezentacijom, uručcima i primjerima te je svoje referate čitao. Ako je čitanje bilo brzo (budući da je vrijeme bilo strogo kontrolirano) i na lošem engleskom (budući da je službeni jezik konferencije bio engleski, a većina izlagača s neengleskog govornoga područja), razumijevanje je bilo otežano, a u nekim slučajevima i nemoguće. To nije rijedak slučaj na konferencijama, ali na konferenciji retoričara to se nije očekivalo.

Unatoč "ometanju" na otvorenju konferencije, sudionici su imali prigodu međusobno se upoznati i družiti, budući da je svaki dan bio organiziran zajednički ručak. U srijedu nakon izlaganja za sudionike konferencije bilo je organizirano primanje u Gradskoj vijećnici, a u četvrtak i svečana večera u staroj Sveučilišnoj knjižnici. Rezultat tih neformalnih druženja su mnoga poznanstva, razmjena iskustava, ali i odluka o osnutku Međunarodnog društva retoričara. U početku Društvo će funkcionirati neformalno, kao mailing lista za različite obavijesti te razmjenu informacija, a s vremenom se ono planira formalizirati te pokrenuti članstvo, časopise i organizaciju skupova. Do tada je i ovakav način komunikacije među retoričarima dobrodošao. Najavljeno je da će se iduća konferencija održati za dvije godine, najvjerojatnije u Belgiji. Do tada će biti izdana i knjiga s radovima svih izlagača ovogodišnje konferencije. Svi sažeci i program konferencije mogu se pogledati na stranicama www.rhetoricinsociety.nl.
